

LBRIS

We know
books

Daniel Smith

Cum să gândești ca
BARACK OBAMA

Traducere din limba engleză
de Ana-Maria Datcu

How to Think Like Series: Obama

Copyright © Michael O'Mara Books Limited 2013

Copyright © 2023 Editura For You

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii For You.
Reproducerea integrală sau parțială, sub orice formă, a textului din această
carte este posibilă numai cu acordul prealabil al Editurii For You.

Redactare: Eduard Barbu
Tehnoredactare: Anca Șerbu
Design copertă: Răzvan Mera

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SMITH, DANIEL

Cum să gândești ca Barack Obama / Daniel Smith; trad. din lb. engleză de
Ana-Maria Datcu. – București: For You, 2024

ISBN 978-606-639-662-2

I. Datcu, Ana-Maria (trad.)

159.9

Editura For You

**Savurează și alte cărți
din seria „Cum să gândești ca...“!**

Cum să gândești ca un antreprenor

Cum să gândești ca un filosof

Cum să gândești ca Albert Einstein

Cum să gândești ca Bill Gates

Cum să gândești ca Leonardo da Vinci

Cum să gândești ca Nelson Mandela

Cum să gândești ca Sherlock Holmes

Cum să gândești ca Sigmund Freud

Cum să gândești ca Stephen Hawking

Cum să gândești ca Steve Jobs

Cum să gândești ca Winston Churchill

Cuprins

Introducere	5
Repere într-o viață remarcabilă	9
Totul începe cu familia	14
Poți vedea foarte multe din exterior privind înăuntru	18
Fii stăpân pe identitatea ta	22
Moștenirea îți oferă contextul vieții tale	28
Îndrăznește să visezi	31
Găsește un teren fertil pentru a-ți cultiva visul	35
Fii schimbarea pe care o cauți	38
În spatele fiecărui mare om...	44
Presiunile împărțite sunt presiuni înjumătățite	47
Meseria de părinte este cea mai importantă	52
Cuvintele contează...	57
... dar faptele contează mai mult	61
Modelele lui Obama	67
Citește ca Obama	74
Păstrează în atenție imaginea de ansamblu	78
Obstacolele există pentru a fi combătute	81
Rețelele sociale sunt rețele politice	87
Stabilește agenda	93
Așa-i economia, prostule!	98
Suntem cu toții cetățeni globali	104
Așteaptă-te la neașteptat	108
Află când să mergi înainte și când să te retragi	112
Obama și Dumnezeu	119
Religia poate fi un motor al coeziunii sociale	124
Numai muncă, fără distracție...	128
Gusturile lui Obama în materie de muzică	132
Asistență medicală pentru toți	136
Nu poți obține întotdeauna ceea ce vrei	141
Nu-ți fie teamă de compromisuri	146
Lupta împotriva prejudecăților nu se termină niciodată	150
Armele chiarucid oameni	156
Fii pregătit să înduri loviturile	160
Serios, păstrează-ți simțul umorului	163
Moștenirea lui Obama	167
Bibliografie selectivă	173

Totul începe cu familia

„Dintre toate stâncile pe care
ne clădim viața, astăzi ni se amintește
că familia este cea mai importantă.”

Barack Obama, 2008

Începutul în viață al lui Barack Obama nu a fost deloc tradițional. Când s-a născut, în 4 august 1961, în Honolulu, capitala statului insular Hawaii, nimeni nu ar fi putut prezice cu seriozitate că în viitor va ajunge la Casa Albă. În ciuda originalității sale, familia lui Obama avea să-i însușească principiile și ambiția care i-au permis să ajungă într-o funcție înaltă.

Până la Obama, lista președinților americani a fost unitară de anumite caracteristici: evident, apartenența la genul masculin și faptul de a fi albi. În plus, de cele mai multe ori, aceștia proveneau din familii prospere, care se lăudau adesea cu o lungă moștenire. În afară de faptul că s-a născut bărbat, povestea lui Obama a început în mod vizibil diferit.

Mama sa, Ann Dunham, era o adolescentă albă atunci când l-a născut, iar tatăl său (numit tot Barack Obama) era un student economist originar din Kenya. În cartea sa de memorii *Dreams from My Father*, tânărul Obama avea să declare: „Faptul că tatăl meu nu semăna deloc cu

oamenii din jurul meu – că era negru ca smoala, iar mama mea era albă ca laptele – abia dacă se înregistra în mintea mea.” Însă o mare parte din restul populației nu manifesta același progresism. La urma urmei, totul se petrecea într-o perioadă în care căsătoria interracială era încă ilegală în unele state.

Părinții săi se cunoscuseră cu doar un an înainte de nașterea lui, în timp ce amândoi studiau la Universitatea din Hawaii, Obama Sr. câștigând o bursă prestigioasă pentru studenți străini. S-au căsătorit în februarie 1961 și și-au numit copilul Barack („binecuvântat” în limba swahili), deși va fi strigat mai degrabă pe numele Barry. La câteva săptămâni după nașterea lui, mama lui Obama s-a mutat împreună cu bebelușul ei în Seattle, unde a studiat la Universitatea din Washington. Obama Sr. a rămas în Hawaii până în 1962, când a absolvit facultatea de economie. Apoi, a început un masterat la Harvard, locuind separat de restul familiei. În 1964, căsnicia Obama s-a destrămat definitiv, iar în anul următor Obama Sr. s-a întors în Kenya, unde s-a recăsătorit. Barack avea să împlinească 10 ani înainte ca tatăl și fiul să se revadă.

Între timp, Dunham s-a recăsătorit în 1965, după ce s-a îndrăgostit de un alt coleg de facultate, un indonezian pe nume Lolo Soetoro. El s-a întors în Indonezia în anul următor, iar soția și fiul vitreg i s-au alăturat în 1967. Obama și-a petrecut următorii 4 ani la școala din Jakarta (inclusiv o perioadă de școlarizare la domiciliu cu mama sa), timp în care a avut o maimuță ca animal de companie și a învățat indoneziana.

În această perioadă și-a exprimat pentru prima dată ambițiile de a deveni într-o zi președinte american. În plus, a învățat să boxeze (sub tutela lui Soetoro), după ce fusese prădat de niște bătauși locali. Eforturile sale în „dulcea știință” i-a oferit, fără îndoială, abilități utile pentru relațiile sale ulterioare cu Congresul...

REALITĂȚILE VIEȚII

În Statele Unite, mișcarea pentru drepturile civile lua amploare. Legea drepturilor civile din 1964 a interzis multe forme de discriminare, inclusiv pe acelea bazate pe rasă sau culoare, în timp ce Legea privind Dreptul la vot din anul următor ținea să pună capăt interdicțiilor privind dreptul de vot al afro-americanilor la nivel statal și local. Mama i-a încurajat lui Barack interesul față de climatul social în plină dezvoltare din SUA și, în același timp, i-a cultivat aprofundarea limbii engleze. Treptat, băiatul a început să înțeleagă ce înseamnă să fii negru în America.

Dunham a dorit ca fiul ei să își continue educația în SUA, așa că l-a trimis pe Barack la o renumită școală privată din Hawaii, Punahou, când avea 10 ani. Ea însăși și sora vitregă a lui Barack, pe nume Maya, născută în 1970, au rămas în Indonezia. Barack avea să stea cu bunicii materni, pe care îi numea Toot și Gramps.

Însă aveau să survină și alte dislocări. A doua căsnicie a mamei sale a eșuat și ea s-a întors în Hawaii cu Maya, în 1972. Barack a mers să locuiască alături de ele în timp ce mama și-a continuat studiile de antropologie. Dar în 1975, Dunham s-a întors în Indonezia pentru a efectua cercetări pe teren în vederea obținerii doctoratului, luând-o pe Maya cu ea. Barack, însă, nu a vrut să plece, așa că s-a mutat înapoi la Toot și Gramps și a rămas acolo până când a absolvit Punahou, în 1979.

Astfel, tinerețea lui Obama a fost marcată de numeroase intreruperi. Lupta sa pentru a-și stabili sentimentul de identitate de sine a fost accentuată de absența unei figuri

paterne consistente. A resimțit acut lipsa unei relații cu tatăl său natural, care și-ar fi dorit să îi servească drept ghid și model de urmat. Avea să reflecteze în *Dreams From My Father*. „Există o singură problemă: tatăl meu lipsea. Plecase din Paradis și nimic din ceea ce mi-ar fi spus mama sau bunicii nu putea să înlăture acest fapt unic și de neclintit.“ În această situație în care alții ar fi luat-o razna, Obama a reușit să-și mențină un admirabil simț al echilibrului – deși nu fără a avea câte o izbucnire ciudată de comportament rebel, așa cum vom vedea în secțiunile ce urmează.

Cheia succesului său în fața unor provocări care pe alții i-ar fi doborât a fost relația remarcabilă pe care a menținut-o cu mama sa, chiar dacă trăiau la mii de kilometri distanță. Ea însăși profesoară, s-a străduit să se asigure că el primește cea mai bună educație pe care i-o putea oferi și i-a insuflat multe dintre principiile liberale și umanitare care îi vor ghida mai târziu gândirea politică, inclusiv deschiderea față de oameni din toate mediile și dorința de a accepta culturi diferite. Ea a fost, spunea el în cartea sa, „cel mai bun și mai generos spirit pe care l-am cunoscut vreodată, iar [...] ceea ce este mai bun în mine îi datorez ei“.

De o importanță vitală în susținerea lui în vremurile dificile au fost bunicii săi materni, care i-au oferit adăpost, sfaturi și îndrumări ori de câte ori a avut nevoie. El și-a recunoscut datoria față de ei într-un discurs pe care l-a susținut la Houston în februarie 2018: „Știți, m-am născut dintr-o mamă adolescentă. Tatăl meu a plecat când aveam 2 ani. Așa că am fost crescut de o mamă singură și de bunicii mei. Și ei nu aveau bani și nu aveau faimă. Ceea ce au putut să-mi ofere a fost dragostea, mi-au oferit o educație bună și mi-au dat speranță.“ Această dragoste și acest sentiment de speranță s-au dovedit a fi izvorul din care vor ieși ulterior toate realizările sale remarcabile.

Poți vedea foarte multe din exterior privind înăuntru

„În adolescență, aveam această
identitate divizată...”

Barack Obama,
„Interview with O”,
The Oprah Magazine, 2004

O consecință a educației neconvenționale a lui Obama a fost că era adesea considerat un *outsider*, poziție care i-a modelat fundamental viziunea asupra lumii. Pe măsură ce îi creștea sentimentul unei lumi divizate între „ei” și „noi”, a căpătat convingerea că adevărata putere și schimbarea apar când oamenii sunt uniți.

Dar faptul de a se afla în mod regulat în exterior și la distanță de miezul lucrurilor l-a învățat și să analizeze de la distanță, aptitudine pe care a transpus-o în viața sa politică. Fiind obligat să analizeze multe aspecte ale societății sale din poziția de *outsider*, a adus în viața sa politică abilitatea de a privi problemele de la distanță și cu o minte clară și analitică. De-a lungul anilor, a fost acuzat de criticii săi că este distant și detașat, dar poate că această impresie este mai

degrabă o reflectare a unei copilării în care a fost atât de des exclus din curentul principal al societății.

Moștenirea sa mixtă i-a asigurat statutul de *outsider* încă de la naștere. Născut într-un moment în care Statele Unite își reexamina granițele rasiale, adesea într-o atmosferă explozivă și violentă, faptul că avea un părinte alb și unul negru l-a făcut să fie aparte. Mama lui avea rădăcini englezești, scoțiene, irlandeze, galeze, germane și elvețiene, în timp ce moștenirea din partea tatălui ținea, bineînțeles, de Africa. Reuniunile de familie, și-a amintit Obama într-un discurs ținut la Shanghai în 2009, arătau „ca Națiunile Unite”.

Cu pielea sa închisă la culoare și numele său distinctiv, Obama a fost tratat de întreaga lume ca un copil de culoare, fără a se recunoaște prea mult faptul că educația i-a fost influențată mai mult de rudele sale albe. Reconcilierea realității sale de acasă cu modul în care lumea exterioară îl vedea avea să fie un proces de durată.

Statutul de marginal i-a fost consolidat și mai mult de disparitatea de gen din viața de familie. Lipsit de o figură paternă în cea mai mare parte a educației sale (cu excepția constanței bunicului său), Obama a crescut într-un mediu predominant feminin. Și-a exprimat fără echivoc datorita față de femeile din viața sa, mai ales în cartea sa din 2006, *The Audacity of Hope*: „Femeile au fost acelea care mi-au asigurat balastul vieții: bunica, a cărei eficiență tenace a ținut familia pe linia de plutire, și mama, ale cărei iubire și claritate de spirit au menținut stabilitatea lumii mele și a surorilor mele. Datorită lor nu am avut niciodată nevoie de nimic important. De la ele am absorbit valorile care mă ghidează până în prezent.”

Deși aceste figuri feminine l-au ajutat să devină omul care este azi, durerea provocată de absența tatălui său a fost

mereu acută. Obama Sr., va spune Barack, „a rămas un mit pentru mine, deopotrivă mai mult și mai puțin decât un om“. Traseul lui Obama spre maturitate a fost, fără îndoială, mai dur din cauza lipsei unor modele masculine tradiționale.

Ciclul de mutări – din Hawaii la Seattle, apoi în împrejurimile necunoscute din Jakarta, înapoi în Hawaii și în casa bunicilor, apoi locuind cu mama și sora sa, înainte de a se muta din nou cu Toot și Gramps când mama și sora s-au întors în Indonezia – a sporit și mai mult sentimentul lui Obama de a fi un exclus. Sentimentul de dislocare era inevitabil, chiar dacă Obama și-a dezvoltat abilitățile de a stabili relații și talentul de a-și construi o viață oriunde se afla. Hawaii i-a oferit cel puțin un mediu propice pentru un *outsider*. Scriind în 1999 pentru *Punahou Bulletin*, Obama a sugerat că Hawaii i-a oferit șansa de a experimenta o varietate de culturi într-un climat de respect reciproc, care „a devenit o parte integrantă a viziunii mele asupra lumii și o bază pentru valorile care îmi sunt cele mai dragi“.

Însă viața nu a fost deloc ușoară pentru Obama, adolescent de rasă mixtă care locuia cu bunicii, atunci când și-a început studiile la prestigioasa școală Punahou. Fiind unul dintre singurii doi copii de culoare din școală și având un nume care îl distingea atât de izbitor de ceilalți, a fost din nou exclus de majoritate. Deși, în cele din urmă, avea să-și câștige un loc acolo, s-a luptat cu modul în care se potrivea în societate. Iată ce declara pentru *O, The Oprah Magazine* în 2004: „În adolescență, aveam o identitate divizată – una în interiorul casei, alta pentru lumea exterioară. Abia când am ajuns la colegiu am început să-mi dau seama că era ceva fundamental necinstit. Știam că trebuie să existe o altă cale prin care să mă înțeleg pe mine însumi ca om de culoare și să nu resping dragostea și valorile pe care mi le-au cultivat

mama și părinții ei. Trebuia să mă împac cu faptul că puteam fi mândru de moștenirea mea afro-americană și totuși să nu fiu limitat de ea.“

Obama avea să câștige de două ori Președinția SUA, obținând de fiecare dată votul popular. În acest sens, s-ar putea spune că exclusul a găsit cea mai bună cale de a deveni un inclus. Cu toate acestea, adversarii îi vor aduce în mod repetat în discuție originile netradiționale și se vor folosi de acest fapt pentru a-l ataca. Este suficient să ne aducem aminte de întrebarea tendențioasă dacă putea dovedi că s-a născut în America, o calificare necesară pentru orice candidat la președinție. Sau să ne gândim la cuvintele sale în timpul unui discurs din ziua alegerilor primare din New Hampshire, în ianuarie 2008: „În diferite etape ale campaniei, unii comentatori m-au considerat fie «prea negru», fie «nu suficient de negru».“

Atât de des exclus dintr-un grup social sau altul, el a învățat să se plimbe cu brio între mai multe lumi. Experiența l-a făcut și să empatizeze cu situația dificilă a altor excluși. Într-un discurs susținut în noiembrie 2014, a sugerat că America a fost construită pe umerii exclușilor: „Nu am ridicat Statuia Libertății cu spatele la lume, ci am făcut-o cu lumina ei strălucind ca un far pentru lume. Fie că am fost irlandezi, italieni sau germani care au traversat Atlanticul, fie că am fost japonezi sau chinezi care au traversat Pacificul, fie că am traversat Rio Grande ori am venit aici din alte colțuri ale lumii – generații de imigranți au făcut din această țară ceea ce este acum. E ceea ce ne face speciali.“

Fii stăpân pe identitatea ta

„Poate că identitatea mea începe cu faptul că țin de o rasă, dar nu se termină, nu se poate termina acolo. Cel puțin asta este ceea ce aleg să cred.”

Barack Obama,
Dreams from My Father

În cartea sa *The Audacity of Hope*, din 2006, Obama a explicat că nu poate să nu privească experiența americană prin prisma unui om cu moștenire mixtă, „mereu conștient de modul în care generații de oameni care arătau ca mine au fost subjugate și stigmatizate și de modurile subtile și mai puțin subtile în care rasa și clasa continuă să ne modeleze viața”. Ca atare, el se descrie ca fiind „un prizonier al biografiei mele”.

Totuși, aceasta este, în anumite privințe, o descriere stranie. Obama are, poate, mai mult decât oricine din generația sa dreptul de a spune că a reușit să se elibereze de constrângerile propriei biografii. Deși faptele acestei biografii – circumstanțele copilăriei sale și moștenirea sa de rasă mixtă – i-au influențat esențial viața, prin valorificarea talentelor, ambiției și voinței sale el a realizat ceea ce „biografia” sa părea să sugereze

că este imposibil. La doar 45 de ani după ce Martin Luther King a vorbit despre visul său de a avea o națiune în care copiii lui să nu fie judecați după culoarea pielii, ci după caracterul lor, Obama a depășit așteptările devenind președintele SUA. În loc să fie prizonier al propriei biografii, a continuat cu siguranță să demonstreze că este stăpânul ei.

Acceptându-și moștenirea, refuzând să fie definit de așteptările impuse de alții și depășind diferențele rasiale – ce rămân o caracteristică a vieții americane –, el a preluat controlul asupra propriului destin în cel mai spectaculos mod. Însă faptul că va face acest lucru nu era deloc o certitudine în tinerețe. Obama cel matur este produsul unei crize de identitate din tinerețe, din care a ieșit mai înțelept și mai bine echipat pentru a face față lumii.

În adolescență, Obama a putut să se bazeze pe talentele sale academice prodigioase pentru a trece cu bine prin școală. Vorbind cu Derek Jeter, fost jucător profesionist de baseball și proprietar al echipei Miami Marlins, într-un interviu pentru *Players Tribune* în 2016, Obama a declarat că i-ar spune acum celui care era la vârsta de 15 ani: „Apucă-te de citit și nu-ți mai pierde timpul cu prostiile astea.”

Nu a fost, a recunoscut el ulterior, un tânăr deosebit de silitor, descurcându-se cu un amestec de istețime și farmec și nefiind foarte atent la teme de la școală. De asemenea, a recunoscut că în această perioadă a folosit droguri în scop recreativ, împreună cu un grup de prieteni cunoscuți sub numele colectiv de „Choom Gang” (*choom* fiind un termen colocvial pentru a fuma de marijuana). Când avea bani, experimenta și cu cocaina. Motivul său, avea să dezvăluie mai târziu în *Dreams from My Father*, a fost acela de a „îndepărta din mintea mea întrebările despre cine eram, ceva care să aplatizeze peisajul de inima mea, să estompeze marginile memoriei mele”.

Obama s-a străduit să împacă diferitele influențe culturale care îl revendicau. Crescut preponderent de o mamă albă și bunici albi (plus o perioadă lungă de influență din partea tatălui său vitreg asiatic), el s-a simțit totuși atras inexorabil de rădăcinile sale africane. Dar singura persoană care i-ar fi putut oferi un context pentru această parte a moștenirii sale a strălucit prin absența sa. Ultima lor întâlnire a avut loc când Barack avea 10 ani și Obama Sr. a vizitat Hawaii timp de o lună.

Inițial, relațiile dintre cei doi – care nu se mai văzuseră de aproximativ 8 ani la acel moment – au fost tensionate. Fiul refuza încercările tatălui de a-și impune autoritatea patriarhală. În plus, silueta subțire a tatălui, care purta ochelari și mergea sprijinindu-se într-un baston din cauza rănilor suferite într-un accident de mașină, nu prea se potrivea cu idealul eroic din imaginația băiatului.

Dar, pe măsură ce timpul a trecut, relația lor s-a îmbunătățit, mai ales după ce Obama Sr. a vorbit la Punahou despre viața în Africa. Inițial, fiul s-a temut de eveniment, sigur că acesta va duce la și mai multă excludere din partea colegilor de școală. Dar discursul a fost un mare succes. Contrar așteptărilor, colegii i-au spus lui Obama că tatăl lui este *cool*, iar Obama însuși l-a văzut într-o lumină nouă. În cele câteva săptămâni petrecute împreună, cei doi au citit împreună, iar Obama Sr., în ciuda dizabilității sale, și-a învățat fiul câteva mișcări de dans african.

Când Obama Sr. s-a întors în Kenya, după această scurtă vizită, niciunul dintre cei doi nu știa că aceasta va fi ultima dată când se vor întâlni. Influența tatălui asupra fiului părea să se întărească pe măsură ce distanța dintre ei și timpul scurs de la ultima lor întâlnire se mărea. Nevoia de a înțelege cum a fost modelat atât de experiența sa de americană de acasă, cât și de experiențele tatălui său, crescut într-un mic

sat kenyan, îl vor obseda pe Obama. „În imaginea tatălui meu“, a scris el în *Dreams from My Father*, „omul negru, fiu al Africii, am pus toate atributele pe care le căutam în mine însumi“. A fi negru, a concluzionat el, însemna să fi „beneficiarul unei mari moșteniri, al unui destin special, al unor poveri glorioase pe care numai noi eram suficient de puternici să le purtăm“. Dorința de a aduce laolaltă fragmentele disparate ale lumii sale îl înflăcăra.

În același timp, Obama devenea din ce în ce mai conștient de ceea ce înseamnă culoarea pielii sale în sfera publică. În 2013, uciderea unui tânăr de culoare neînarmat, Trayvon Martin, de către un voluntar local de supraveghere a cartierului a provocat valuri în întreaga națiune. Comentariile lui Obama în urma incidentului sunt instructive în ceea ce privește propria sa experiență în materie de prejudecăți: „Există foarte puțini bărbați afro-americani în această țară care nu au avut experiența de a fi suspectați și urmăriți atunci când fac cumpărături în magazin. Printre aceștia mă număr și eu. Există foarte puțini bărbați afro-americani care nu au avut experiența de a traversa strada și de a auzi cum cei din trafic își blochează portierele. Asta mi s-a întâmplat și mie – cel puțin înainte de a fi senator. Există foarte puțini afro-americani care nu au avut experiența de a se urca într-un lift și de a vedea o femeie care își strânge nervoasă poșeta și își ține respirația până când are ocazia să coboare. Asta se întâmplă des.“

În 2009, Obama a discutat despre impactul debilitant al prejudecăților ocazionale asupra psihicului negrilor în comentariile făcute la convenția centenară a Asociației Naționale pentru Progresul Oamenilor de Culoare (NAACP). „Una dintre cele mai durabile și distructive moșteniri ale discriminării“, a spus el, „este modul în care am internalizat sentimentul de limitare; modul în care atât de mulți din